

КОНСПЕКТ ДЛЯ МОДЕРАТОРА

АВТОРКИ:

Журавель Тетяна,

канд. пед. наук, виконавча директорка
ВГЦ «Волонтер».

Короленко Олена,

тренерка, комунікаційна менеджерка
ВГЦ «Волонтер».

Пуха Катерина,

канд. пед. наук, тренерка, координаторка проектів
ВГЦ «Волонтер».

Янковець Вікторія,

тренерка, координаторка проектів
ВГЦ «Волонтер».

Матеріали розроблено в рамках проекту Всеукраїнського громадського центру «Волонтер» за підтримки Представництва Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні.

Думки, висловлені в матеріалах, є позицією авторів і не обов'язково відображають політики та погляди ЮНІСЕФ.

ЗАГАЛЬНІ ПОНЯТТЯ ПРО НАСИЛЬСТВО

1. Насильство – це ...

Д) усі Вищеперераховані Відповіді Вірні

Будь-які прояви агресії, що спричинили шкоду будь-якого характеру (фізичного, психологічного, економічного чи сексуального) іншій людині, вважаються насильством і тягнуть за собою відповідальність.

Невміння контролювати власні емоції можна виправити шляхом участі у спеціальних тренінгових заняттях та програмах.

2. Люди, які вчиняють насильство, найчастіше є психічно хворими або мають якісь психічні відхилення:

Б) ні, це не так

Багато з тих, хто вчиняє насильство, є цілком здоровими психічно, ведуть активний спосіб життя, можуть справляти враження соціально успішних. При цьому певні особливості їх особистості та виховання, відсутність навичок безконфліктної взаємодії призводять до того, що вони є агресорами, вчиняють насильство та не вміють взаємодіяти по-іншому.

3. Якщо раптом випадок насильства стався з тобою чи твоїми знайомими, ти можеш звернутися по допомогу до:

Д) усі Вищеперераховані Відповіді Вірні

Про насильство потрібно говорити, не боятися реакції та просити про допомогу. Якщо раптом дитина стикається з випадками насильства, або її знайомі опиняються в такому становищі, то одразу потрібно розповісти батькам або особам, яким довіряє дитина.

Якщо ж випадки насильства трапляються вдома, або батьки не можуть надати допомогу дитині, варто звертатися до вчителів, психологів у школі, дзвонити в поліцію або знайти в Інтернеті контакти служби у справах дітей населеного пункту, в якому проживає дитина, та повідомити їм про такі випадки. Служба у справах дітей покликана захищати права дітей та має реагувати на подібні звернення. Також можна зателефонувати до Національної дитячої «гарячої лінії» (на номер 116 111). Фахівці «гарячої лінії» надають консультації і допомагають спланувати подальші кроки анонімно і безкоштовно.

4. Раніше насильства майже не було, а зараз люди стали більш агресивними через Інтернет та телебачення:

Б) ні, це не так

Насправді явище насильства має давню історію.

Насильство як соціальне явище здавна присутнє в культурі народів багатьох країн світу. Ці факти можна простежити у звичаях та традиціях народів, які «дозволяють», а інколи «схвалюють» контролюючу поведінку, наприклад, чоловіка щодо жінки або одних членів родини щодо інших.

Проте правдою є й те, що завдяки Інтернету та телебаченню, такі випадки стають все більш помітними, їх висвітлюють та надають розголосу, ми можемо оцінити

масштаби такого явища та можемо впливати на ситуацію через мас-медіа, поширюючи інформацію не лише про факти насильства, але і про те, що воно є неприпустимим у сучасному суспільстві.

5. Які прояви агресії порушують права інших осіб?

Д) усі Вищеперераховані Відповіді Вірні

Будь-які дії, які наносять шкоду, завдають дискомфорту, несуть загрозу психічному або фізичному здоров'ю чи навіть життю людини, можна розцінювати як порушення її прав та свобод.

6. Насильство може трапитися будь з ким, незалежно від рівня освіти, соціального, фінансового становища чи етнічної приналежності:

А) так, це Вірно

Насправді насильство не має ні соціальних, ні національних меж, воно може трапитися в усіх соціальних верствах і групах.

Насильство може чинитися стосовно будь-якої особи, незалежно від її віку і статі. Частіше об'єктом насильства є жінки та діти, а також особи похилого віку, проте випадки насильства щодо чоловіків теж існують.

Жодна особа не винна в тому, що стала жертвою насильства, та жодна особа не має права вчиняти насильство.

7. Які форми насильства існують?

В) фізичне, сексуальне, психологічне, економічне

Виокремлюють 4 форми насильства:

Фізичне насильство – умисне нанесення побоїв, тілесних ушкоджень, що може призводити до травмування, порушення фізичного чи психічного здоров'я.

Психологічне насильство включає словесні образи або погрози, переслідування, залякування, умисне спричинення емоційної шкоди психічному здоров'ю іншим шляхом.

Економічне насильство – умисне позбавлення житла, їжі, одягу та іншого майна чи коштів, на які постраждали мають передбачене законом право.

Сексуальне насильство – це будь-які дії сексуального характеру, вчинені проти волі особи та без її згоди (підглядання, небажані доторки, демонстрація статевих органів, статевий контакт, розповсюдження інтимної інформації або фото тощо), а також будь-які дії сексуального характеру щодо особи, яка не досягла 16-ти років, не залежно від того, давала вона згоду чи ні.

8. Демонстрація ревнощів щодо коханої людини (обмеження свободи, кола спілкування, встановлення суворих правил) є ознакою та проявами любові:

Б) ні, це не так

Демонстрація ревнощів, обмеження свободи іншої людини, встановлення суворих правил є ознакою та проявами насильства у стосунках. Тому терпіти таку поведінку з боку іншої особи не потрібно. Адже проявами любові є довіра, прийняття, повага та турбота.

9. Як називається щорічна всесвітня кампанія, спрямована на попередження насильства за ознакою статі?

Б) «16 днів проти насильства»

Кампанія триває 16 днів. Старт кампанії припадає на 25 листопада, оскільки у цей день відзначається Міжнародний день боротьби з насильством щодо жінок, а 10 грудня – Міжнародний день прав людини.

У цей період активно проводяться різноманітні заходи (круглі столи, дискусії та дебати, семінари та лекції, виставки, трансляції освітніх програм, конференції, громадські слухання тощо) з метою привернення уваги до неприпустимості насильства та інформування про те, що будь-які форми насильства є недопустимими і порушують права людини, а також караються згідно з чинним законодавством.

10. Агресія є вродженою особливістю для всіх людей:

А) так, це вірно

Агресія властива всім людям, вона допомагає нам досягати цілей, захищати власні кордони, відстоювати свою життєву позицію тощо. Проте, якщо людина не вміє конструктивно виявляти агресію, а застосовує її щодо інших людей, це називається насильством. Така поведінка потребує корекції та відпрацювання навичок контролю і управління власними емоціями та проявами агресії. Якщо така поведінка є постійною та наносить шкоду іншим, людина має нести за неї відповідальність.

11. Вчинення насильства можна виправдати, якщо воно сталося через:

Г) жодна з причин не має виправдовувати вчинення насильства щодо іншої людини

Насильство – це явище, яке не можна виправдовувати, суспільство має бути нетолерантним (нетерпимим) до таких проявів задля зменшення кількості випадків та зрештою викорінення цього явища.

Якщо людина не може впоратися з власними емоціями та не вміє їх контролювати, то вона може направлятися для проходження програм, які допоможуть відпрацювати необхідні навички контролю (корекційні програми).

Вчинення насильства особою у стані алкогольного або наркотичного сп'яніння є обтяжуючою обставиною при призначенні покарання.

12. Які наслідки насильства можуть бути для людини, яка його вчиняє?

Е) усі вищеперераховані відповіді вірні

По-перше, людина, яка вчиняє насильство, може нести відповідальність згідно законодавства України: цивільну, адміністративну (громадські роботи, арешт, штраф тощо), кримінальну (позбавлення волі за рішенням суду на різний строк або перебування на обліку в пробації під пильним наглядом).

По-друге, така людина, як правило, має порушені стосунки з членами сім'ї, друзями та родичами, може залишитись без підтримки та розуміння оточуючих.

Крім того, за свою насильницьку / агресивну поведінку людина може відчувати почуття провини та моральну відповідальність за наслідки, до яких така поведінка призводить.

1. Булінг, або цькування – це ...

Б) агресивна поведінка, яка повторюється та завдає шкоди іншій особі, в межах освітнього середовища

Булінг, або цькування – це свідомі дії, пов'язані з насильством однієї дитини, групи дітей або дорослої людини стосовно іншої дитини або дорослого, що мають систематичний характер, супроводжуються психологічним тиском, та внаслідок яких може настати шкода психологічному або фізичному здоров'ю. Про булінг зазвичай говорять тоді, коли учасники поєднані між собою навчальним процесом (знаходяться в одному освітньому середовищі).

2. Хто може бути на місці постраждалої особи?

В) будь-хто: хлопець чи дівчина, будь-якого віку чи зовнішності

Водночас, від особливостей поведінки булі та від дорослих, які оточують, залежить, якого розвитку набуде ця ситуація.

Варто пам'ятати: ті, хто зазнають цькування, переживають важкі та негативні емоції: почуття приниження і сором, страх, розпач і злість.

Після цькування у них може бути занижена самооцінка, беззахисність, негативне сприйняття однолітків, від-

сторонення від спілкування, самотність, часті прогули у школі тощо.

3. Хто є учасниками (сторонами) булінгу?

Б) кривдник, постраждалий та спостерігачі (за наявності)

Ситуація булінгу має колективний характер і, як правило, включає трьох основних учасників:

- кривдник (булер);
- постраждалий (булі);
- спостерігачі.

Кривдник (булер) – це той, хто безпосередньо вчиняє булінг (цькування). У разі, якщо булінг вчиняється групою осіб, то зазвичай серед кривдників виділяється лідер, а також один або кілька послідовників.

Постраждалий (булі) – це той, над ким вчиняється булінг.

Спостерігачі можуть бути як на боці булера (активні та пасивні спостерігачі-прихильники), так і на боці булі (активні та пасивні спостерігачі-захисники і байдужі спостерігачі). Варто зазначити, що булінг може відбуватись і без спостерігачів.

4. Чи може вчитель бути постраждалим або кривдником у ситуації булінгу?

А) так, може

Існує булінг (цькування) з боку вчителів щодо учнів. Такий різновид цькування може проявлятися через повторювані дії: необґрунтоване заниження оцінок, система-

тичне ігнорування думки учня, вішання ярликів («А, ось, Дмитро у нас поганий хлопець»), принизливі слова, залякування. Іноді об'єктом булінгу може бути цілий клас або група, а іноді учні підпадають під булінг з боку одразу декількох вчителів. Проте у ролі “булі” нерідко бувають і вчителі, які потерпають від насильства з боку учнів та їхніх батьків (наприклад, вчитель проводить урок, а школярі не звертають на нього уваги й навмисно голосно розмовляють, займаються своїми справами, а іноді відкрито насміхаються). Варто пам'ятати – така поведінка неприпустима.

5. Що з перерахованого необхідно зробити, якщо ситуація булінгу трапляється з тобою?

Г) усі вищеперераховані відповіді вірні

(1) Якщо є можливість, слід намагатися уникнути сварки, зробити вигляд, що тобі байдуже і йти геть. Якщо ситуація не дозволяє піти, зберігаючи самовладання, використовуй гумор – цим можна спантеличити кривдника/кривдників, відволікти його/їх від наміру дошкулити.

(2) Стримуй гнів і злість, адже це саме те, чого домагається кривдник. Не вступай в бійку. Кривдник тільки й чекає приводу, щоб застосувати силу.

(3) Якщо булер не зупиняється – не залишай цю ситуацію без уваги. Звернися до класного керівника, психолога/соціального педагога школи, а у разі їх неспроможності владнати ситуацію – до завуча або директора школи. Якщо вчителі та адміністрація не допомогли – звертайся до поліції або зателефонуй на Національну дитячу «гарячу лінію» (116 111).

6. Ситуація, коли ученицю 8 класу Оксану постійно ображає старшокласниця, забирає гроші, які дають дівчині на обід, та примушує кожного дня приносити більше, погрожує, що якщо хтось дізнається, старші дівчата поб'ють її – це ...

А) булінг

Булінг є систематичним та супроводжується реальним фізичним, психологічним, економічним або сексуальним насильством: булі висміюють, залякують, draжнять, шантажують, б'ють, псують речі, розповсюджують плітки, оприлюднюють інтимну особисту інформацію та фото в соціальних мережах.

7. Кібербулінг – це ...

Б) дії, пов'язані з булінгом, які вчиняються із застосуванням мобільних телефонів, Інтернету тощо

Різновидом булінгу є кібербулінг – дії, пов'язані з булінгом, які вчиняються із застосуванням засобів електронних комунікацій: мобільних телефонів, Інтернету, інших електронних пристроїв (пересилка неоднозначних фото, обзивання по телефону, знімання на відео бійок чи інших принижень і викладання відео в мережу Інтернет, цюкування через соціальні мережі).

8. За якими ознаками можна відрізнити булінг від сварки або конфлікту?

Д) усі вищеперераховані Відповіді Вірні

Булінг відрізняється від сварки або конфлікту кількома ознаками:

- систематичність (повторюваність) дій – вчинення в різних формах насильства двічі і більше разів стосовно однієї і тієї ж людини;
- злий умисел – коли метою дій кривдника є умисне заподіяння психічної та/або фізичної шкоди, приниження, страху, тривоги, бажання підпорядковувати іншу людину своїм інтересам або спричинити її ізоляцію від інших;
- дисбаланс сил – кривдник сильніший за постраждалого як фізично, так і психологічно;
- відсутність розкаяння у кривдника.

9. Ситуація, коли на перерві друзі посперечалися між собою та обізвали один одного неприємними словами через те, що один із них взяв подивитися телефон іншого – це ...

Б) конфлікт

Конфлікт – це зіткнення інтересів, думок, дій чи бажань. Вони є невід’ємною частиною взаємодії з іншими людьми. Люди – різні, тому зіткнення інтересів і думок не уникнути.

При конфлікті відзначають рівність сторін («я можу щось зробити у відповідь і вплинути на процес») та конфлікт може трапитися один раз.

Натомість, булінг, серед іншого, відзначається нерівністю сторін та систематичністю.

10. Що з перерахованого слід зробити, коли бачиш, як булять іншого?

Г) усі вищеперераховані Відповіді Вірні

Що робити, якщо ти бачиш, як булять іншого, і хочеш йому допомогти:

1. Ти можеш бути тим, хто нарешті почне про це говорити.
2. Якщо бачиш ситуацію булінгу, одразу клич на допомогу дорослих, які є поруч.
3. Якщо тобі пропонують приєднатися до булінгу або дивитися на те, що відбувається, рішуче відмовляйся.
4. Якщо твій друг чи подруга поділилися з тобою, що вони потрапили у ситуацію булінгу, обов'язково говори з ними про це – вони потребують твоєї підтримки. Порадь звернутися по допомогу до дорослих, яким ви довіряєте.
5. Якщо булером є вчитель – звернись по допомогу до дорослого, якому довіряєш, та разом зверніться до адміністрації школи. Якщо адміністрація школи не може допомогти – звертайтеся до поліції.

11. Яка юридична відповідальність існує за вчинення булінгу?

А) штраф або громадські роботи

Булінг має бути покараний! В Україні передбачено відповідальність за скоєння булінгу:

- моральне або фізичне насильство, агресія (штраф 340-850 грн);

- дії з особливою жорстокістю, повторне порушення (штраф 1700 – 3400 грн);
- приховування вчителем факту цькування (850 – 1700 грн).

За вчинення правопорушення неповнолітніми віком до 16 років – штраф сплачують батьки.

12. Що варто зробити, якщо ти дізнаєшся, що твої однокласники постійно знущаються над відмінником з вашого класу, бо він гарно вчиться?

Г) усі вищеперераховані відповіді вірні

Пам'ятай, що булінг не можна ігнорувати та замовчувати, тому необхідно звертатися по допомогу до дорослих. Це можуть бути: батьки; старший брат або сестра; друг (друзі) зі старших класів; друг (друзі) не зі школи; класний керівник; батьки кривдника; вчитель; психолог/соціальний педагог; адміністрація навчального закладу; поліція. Якщо є причини, за якими до дорослих звернутися не можна, слід зателефонувати анонімно та конфіденційно за номером 116 111 на Національну дитячу «гарячу лінію» та отримати пораду.

1. Умисне цькування людиною або групою людей певної особи у Інтернет-просторі, як правило, протягом тривалого періоду – це ...

А) кібербулінг

Мета кібербулінгу різниться залежно від його форми, однак в будь-якому випадку вона пов'язана із завданням шкоди іншій людині – перш за все, психологічної, однак шкода може бути й матеріальною або фізичною, якщо насильство з онлайн-середовища перейде у реальну площину.

2. Чи є насильством ситуація, коли дорослий в Інтернет-мережі намагається побудувати довірливі стосунки з дитиною з метою отримання її інтимних фото/відео для подальшого шантажування щодо їх розповсюдження?

А) так

Така ситуація насильства називається онлайн-грумінг.

Це робиться з метою отримання грошей, ще більш інтимних зображень чи навіть примушування до особистих зустрічей, які можуть завершитися насильством (примусом вступу у статеві стосунки).

Зазвичай злочинці реєструються в соціальних мережах під виглядом дітей або підлітків, щоб не викликати підозри. При цьому їхні сторінки важко відрізнити від ін-

ших сторінок реальних дітей, оскільки вони намагаються адаптувати свій профіль під «жертву».

3. Як зрозуміти, що спілкуєшся з шахраєм, мета якого – отримати інтимні фото?

Г) усі Вищеперераховані Відповіді Вірні

У разі, якщо ти почав (-ла) спілкуватися з незнайомцем, необхідно:

- не надсилати особисту інформацію, наприклад, не писати номер свого навчального закладу, свою адресу та номер телефону тощо;
- в жодному разі не надсилати фото інтимного характеру;
- у разі погроз з боку незнайомця (1) написати адміністраторам соціальної мережі, щоб вони вжили відповідних заходів щодо запобігання нових атак; (2) заблокувати незнайомця в усіх соціальних мережах;
- поділитись своїми переживаннями з дорослими, яким довіряєш, вони допоможуть тобі впоратися з ситуацією, яка склалась.

Якщо ти виконав (-ла) всі перераховані поради, але атаки не припиняються – роби рішучі кроки – звернись з цим питанням до поліції.

4. Якими мають бути дії людини, яка дізналася, що хтось розповсюджує її інтимні фото або фото її друзів чи однокласників?

Г) усі Вищеперераховані Відповіді Вірні

Якщо ти дізнався (-лася), що твої приватні зображення або фото твоїх друзів хтось поширює в Інтернеті, потрібно негайно:

- зробити знімок екрану (PrtScr) тих сторінок, де розміщені світлини;
- звернутися до дорослого, якому довіряєш, та разом зателефонувати на Національну дитячу «гарячу лінію» – 116 111, щоб поділитися своїми переживаннями та отримати фахові поради;
- звернутися до служби підтримки відповідної соціальної мережі з проханням видалити ці матеріали;
- звернутися до поліції. Важливо повідомити в поліцію про ситуацію як для власного захисту, так і для захисту однолітків.

5. Чи безпечно обмінюватися власними інтимними фото/відео у соціальних мережах?

Г) небезпечно

Щойно хтось відправив якусь фотографію через мобільний телефон чи інший гаджет, вона більше не належить конкретній людині, ця інформація – у власності мережі Інтернет. Ніхто не знає, як її можуть використати, і як це відіб'ється на репутації людини. З повідомлення, яке надіслане, а потім видалене, могли зробити скріншот (сфотографувати), а фото зберегти на інший носій. Навіть якщо ти впевнений (-а) у тому, кому надсилаєш щось особисте, інтимне чи компрометуюче – цифровий слід* залишиться назавжди.

* Цифровий слід – усе, що залишається у пам'яті мережі: відкриття акаунтів, створення паролів, відвідування певних сайтів, лайки, коментарі, покупки тощо.

6. Ти отримав (-ла) повідомлення від сторінки банку у соціальній мережі: «Треба відновити Ваші персональні дані, аби переконатися, що Ваша банківська картка не була вкрадена. Перейдіть за цим посиланням ...» Твої дії?

В) перевірю інформацію, наприклад, зателефонувавши до банку

Одним із способів «викрасти» особисту інформацію в мережі – є фішингова атака. Це спроба отримати доступ до твоєї інформації шляхом обману. Нічого не підозрюючи, ти можеш ввести інформацію, яка може допомогти отримати доступ до твоїх акаунтів, щоб нашкодити тобі. Щоб захистити себе від таких атак, необхідно:

1. Захистити свою інформацію надійним паролем та час від часу змінювати його.
2. Вказувати мінімум особистої інформації про себе, батьків та інших близьких людей.
3. У жодному разі не надавати особисту інформацію у відповідь на повідомлення чи дзвінки із начебто банку.
4. Не переходити за посиланням, яке надійшло у повідомленнях з незнайомих e-mail-адрес, сторінок у соціальних мережах або месенджерів.

7. Щоб публікувати особисту інформацію безпечно, необхідно:

Б) оцінювати, що публікувати, та добре думати, з ким такою інформацією ділитися

Особиста інформація – це інформація, яка вказує на конкретну особу. Наприклад, ім'я та прізвище, вік, адреса дому чи навчального закладу, номери телефонів, медичні, фінансові чи інші особисті дані, електронна адреса тощо. Вся інформація про тебе, фотографії, листування чи переписки у будь-який час можуть опинитися у руках зловмисника. Тому, твоя сторінка у соціальних мережах має бути закрита, містити мінімум інформації та бути відкритою лише для тих безпечних однолітків та дорослих, кого ти знаєш у реальному житті.

8. Що слід зробити у ситуації, коли отримуєш погрози в Інтернеті?

Г) усі вищеперераховані відповіді вірні

- не відповідай, ігноруй повідомлення та коментарі;
- не видаляй повідомлення – якщо тобі доведеться пізніше розповісти про це дорослим, керівництву навчального закладу або правоохоронним органам, тобі знадобляться докази;
- внеси до «чорного списку», заблокуй у всіх соціальних мережах та у жодному разі не зустрічайся у реальному житті зі злочинцем.

Пам'ятай, якщо відбувається щось незвичне: дивно працює пристрій, надійшов підозрілий лист тощо – слід звернутися до батьків чи інших дорослих, яким довіряєш. Якщо потрібна допомога та важко розповісти дорослим, необхідно зателефонувати на Національну дитячу «гарячу лінію» – 116 111.

9. Чи можна вважати насильством ситуацію, коли знімають та розміщують у Інтернеті відео з нападами на людей або бійками/побиттям людини?

A) так

Хепі-слепінг – насильство заради розваги, наприклад, до такого виду насильства належать ситуації, коли хтось знімає на камеру телефону насильство, що коїться в реалі, для подальшого розповсюдження в Інтернет-мережі.

10. Сотні повідомлень, постійні образливі коментарі на сторінці людини – це ...

B) виснажливі нападки як різновид кібербулінгу

Одним із видів поведінки, який характерний для кібербулінгу та відображає більшість небезпек в Інтернет-просторі, є нападки або постійні виснажливі атаки (повторювані, образливі повідомлення, спрямовані на людину).

11. Чи можна вважати насильством ситуацію, коли розповсюджують принизливу/образливу неправдиву інформацію про когось у вигляді текстових повідомлень, фото, мемів тощо через телефон, Інтернет?

A) так

Розповсюдження принизливої неправдивої інформації з використанням комп'ютерних технологій у вигляді тексто-

вих повідомлень, фото тощо є одним із видів насильства в Інтернеті (кібербулінгу). Обмовлення, зведення наклепів – це агресивна поведінка в мережі, метою якої є приниження іншої особи через погрози, роздратування та знущання.

12. Секстинг – це ...

Б) обмін власними фото/відео/текстовими повідомленнями інтимного характеру через соціальні мережі або Інтернет

Такими матеріалами можуть скористатися шахраї і почати шантажувати у реальному житті. У деяких випадках інтимні фото/відео/текстові матеріали можуть з'явитися на фейкових сторінках соціальних мереж, які побачать чимало людей. Серед них можуть бути однолітки чи однокласники, які почнуть цькувати не тільки у мережі, а й у реальному житті.

1. Через домашнє насильство можуть страждати:*Г) будь-хто, незалежно від віку і статі*

Домашнє насильство може чинитися стосовно будь-якої особи незалежно від її віку і статі.

Згідно з офіційною статистикою, за останні кілька років в Україні найчастіше звертаються по допомогу: 89% – жінки, 10% – чоловіки, 1% – діти. Це говорить про те, що часто чоловіки та діти не звертаються по допомогу через низку стереотипів, а також через незнання, куди і до кого можна звернутись.

2. Який документ є визнаним на міжнародному рівні та основоположним щодо захисту прав дітей?*В) Конвенція ООН про права дитини*

Конвенція ООН про права дитини – це документ, прийнятий резолюцією 44/25 Генеральної Асамблеї ООН від 20 листопада 1989 року.

Конвенція ратифікована в Україні (тобто визнана частиною національного законодавства) у 1991 році.

Це перший і основний міжнародно-правовий документ обов'язкового характеру, що присвячений широкому спектру прав дитини. Документ складається з 54 ста-

тей, що деталізують індивідуальні права дітей на повний розвиток можливостей в умовах, вільних від насильства.

Конвенція ООН про права дитини стала основоположним документом щодо захисту прав дітей в Україні і лягла в основу Закону України «Про охорону дитинства».

3. Уяви ситуацію, що твої сусіди регулярно виховують свою дитину криками, погрозами та фізичними покараннями. Якими можуть бути дії, щоб захистити дитину?

А) сказати про цю ситуацію комусь із дорослих, кому ти довіряєш

При будь-якій ситуації насильства, де ти став (-ла) свідком, необхідно звернутися до дорослих, які, у свою чергу, мають звернутися в поліцію та/або у службу у справах дітей.

Також ти можеш зателефонувати в поліцію та повідомити про підозру щодо домашнього насильства над дитиною, проте в жодному разі не йди до сусідів самотійно, без супроводу дорослих, оскільки така ситуація може бути небезпечною для тебе.

4. Що можна порадити дитині, яка страждає від домашнього насильства?

В) розповісти в школі вчителю чи психологу, звернутися на «гарячу лінію», до поліції чи у службу у справах дітей

Якщо раптом ти або твої друзі опинилися у ситуації домашнього насильства, варто не замовчувати про це, а звернутись по допомогу.

Ти можеш попросити допомоги у будь-якої дорослої особи, якій довіряєш, звернутись в поліцію, службу у справах дітей або зателефонувати на Національну «гарячу лінію» з протидії домашньому насильству (номер 116 123) чи на Національну дитячу «гарячу лінію» (номер 116 111).

5. Що допоможе уникнути домашнього насильства?

Г) усі вищеперераховані відповіді вірні

Для збереження позитивного клімату в родині та підтримки здорових стосунків надзвичайно важливим є розуміння кожним членом родини своїх і чужих прав та обов'язків. Крім того, важливо вміти конструктивно розв'язувати конфлікти та відстоювати свою думку екологічним шляхом, не скривджуючи іншу людину. Важливими складовими щасливого сімейного життя є емпатія, вміння слухати та чути іншу людину.

6. Чи існує в українському законодавстві пряма заборона застосування батьками фізичних покарань щодо своїх дітей, зокрема «легких» (наприклад, ляпанців та шльопання)?

А) так, така заборона існує

Пряма заборона на застосування будь-яких форм фізичного покарання щодо дітей з боку батьків або осіб, які їх замінюють, міститься в Цивільному та Сімейному кодексах України.

Так, в ч. 3 ст. 289 Цивільного кодексу України вказується, що фізичне покарання батьками або особами, які їх замінюють, не допускається.

Аналогічне положення міститься в ст. 150 Сімейного кодексу України «Обов'язки батьків щодо виховання та розвитку дитини», в якій прямо визначається, що забороняються будь-які види експлуатації батьками своєї дитини (ч. 6 ст. 159 СК України); фізичні покарання дитини батьками, а також застосування ними інших видів покарань, які принижують людську гідність дитини (ч. 7 ст. 159 СК України).

7. Чи правда, що працівники Національної дитячої «гарячої лінії» зобов'язані зателефонувати батькам дитини, яка повідомила їм про випадок домашнього насильства?

Б) ні, адже допомога надається абсолютно анонімно та конфіденційно

Фахівці Національної дитячої «гарячої лінії» (номер 116 111) надають консультації і допомагають постраждалим спланувати подальші кроки анонімно і безкоштовно, незалежно від віку людини, яка звертається. «Гаряча лінія» працює цілодобово. Перше, що запитують консультанти «гарячої лінії» – це чи нема загрози життю і здоров'ю в даний момент. Якщо небезпеки просто зараз немає, але потрібно з кимось порадитися, як дати раду насильству вдома, то спеціалісти дадуть консультацію.

У телефонному режимі вони допоможуть розробити план дій для конкретного випадку тієї людини, яка телефонує, розкажуть, яку допомогу можна отримати.

У спеціалістів «гарячої лінії» є відповідні бази даних служб, які надають ті послуги, яких потребує постраждала (-ий) від домашнього насильства – соціальні, ме-

дичні, психологічні, юридичні. Вони порадять, наприклад, куди звернутися, саме з конкретного питання у конкретному місці проживання того, хто телефонує.

8. Ознаками того, що дитина страждає від домашнього насильства, можуть бути:

Г) усі вищеперераховані відповіді вірні

Всі вищеперераховані симптоми (значне погіршення успіхів у навчанні, апатія, неувважність на уроках та сонливість, депресія, нав'язливі думки, постійний поганий настрій; суїцидальні наміри; страхи, тривожність, нерішучість, безініціативність та відчуття безпорадності, синці, забиті місця, відсутність зубів, наявність частково залікованих попередніх травм, сліди укусів, опіки незвичайної форми на різних частинах тіла) можуть свідчити про те, що над дитиною здійснюється домашнє насильство. У разі, якщо ти помітив (-ла) такі зміни у когось серед однолітків, варто звернутись до дорослих, яким довіряєш, та повідомити про свої підозри.

9. До проявів психологічного насильства щодо дитини належать:

Б) крик, образливі слова (наприклад, «Ти що, зовсім дурний (-а)!» та ін.), погрози, маніпуляції за певну провину

До психологічного насильства належать словесні образи або погрози, переслідування, залякування, якими навмисно спричиняється емоційна невпевненість, нездатність захистити себе та може завдаватися або завдається шкода психічному здоров'ю.

10. Якщо один член сім'ї умисно позбавляє іншого житла, одягу та іншого майна чи коштів, на які той має законне право, – це ...

В) економічне насильство в сім'ї

Окрім того, існують ще такі форми домашнього насильства:

ФІЗИЧНЕ НАСИЛЬСТВО – умисне нанесення побоїв, тілесних ушкоджень, що може призводити до травмування, порушення фізичного чи психічного здоров'я.

ПСИХОЛОГІЧНЕ НАСИЛЬСТВО включає словесні образи або погрози, переслідування, залякування, умисне спричинення емоційної шкоди психічному здоров'ю іншим шляхом.

СЕКСУАЛЬНЕ НАСИЛЬСТВО – будь-які дії сексуального характеру, вчинені проти волі особи та без її згоди (підглядання, небажані доторки, демонстрація статевих органів, статевий контакт, розповсюдження інтимної інформації або фото тощо), а також будь-які дії сексуального характеру щодо особи, яка не досягла 16-ти років, незалежно від того, давала вона згоду чи ні.

11. Можна вважати, що в сім'ї щодо дитини здійснюється економічне насильство, якщо:

В) у дитини брудний одяг з неприємним запахом, неохайний вигляд, вона голодує, має неліковані зуби, захворювання, спричинені браком гігієни, її змушують жебракувати

Саме ці ознаки за своєю сукупністю з найбільшою вірогідністю можуть свідчити про економічне насильство над дитиною в сім'ї (нехтування потребами дитини).

При цьому, якщо у дитини, наприклад, немає кишенькових грошей або батьки не мають можливості забезпечити її модним одягом чи щорічним відпочинком на морі – це не може бути підставою для твердження про наявність економічного насильства у сім'ї. Така ситуація може бути спричинена об'єктивними обставинами, що пов'язані з невисокими фінансовими можливостями родини. Водночас, батьки можуть належним чином забезпечувати всі потреби дитини, що необхідні для її гармонійного розвитку.

12. За яку поведінку допустиме фізичне покарання?

Д) фізичне покарання не допустиме за жодної з ситуацій

Фізичне покарання є забороненим до застосування в українському законодавстві, отже жодна з ситуацій не виправдовує його.

ДИТИНА І НЕЗНАЙОМЦІ

1. Що робити, якщо в тебе на вулиці вкрали гаманець/телефон/сумку?

Б) Викликати поліцію та написати заяву про крадіжку

Якщо тобі вже є 14 років, ти можеш самостійно викликати поліцію та написати заяву про крадіжку.

Проте, якщо ти молодший (-ша) 14 років, спершу потрібно сказати батькам та викликати поліцію і разом з батьками написати таку заяву.

2. Уяви ситуацію, що ти стоїш в очікуванні ліфта у себе в під'їзді, раптом заходить незнайомець і стає за тобою, також у очікуванні ліфта. Твої дії?

Б) не поїду разом з ним, скажу, що очікую батьків, які підійдуть за 2 хвилини

Одне із головних правил безпеки – не заходити до ліфта з незнайомими людьми. Якщо тебе запрошують увійти до ліфта – потрібно відмовитись, зіславшись на те, що батьки підійдуть за 2 хвилини. Проте, якщо до ліфта разом з незнайомцем заходить добре знайомий сусід, то їхати буде безпечно.

Якщо так трапилось, що ти у ліфті із незнайомцем – не повертайся до нього спиною, постійно тримай у полі зору, стеж за його діями. Якщо відчуваєш небезпеку – натискай кнопку «Виклик диспетчера» та повідом, що ти в небезпеці. Це може злякати незнайомця та відвернути небезпеку.

3. Якщо підліток влаштувався на роботу без укладання письмової угоди, у нього забрали паспорт, за відпрацьований час не виплачують заробітну платню та примушують працювати далі, погрожуючи, якщо піде – не отримає виплати взагалі, така ситуація означає, що:

Г) підліток потрапив у ситуацію трудової експлуатації та потребує допомоги

Трудова експлуатація або експлуатація праці є протиправним корисливим використанням праці іншої людини. Наприклад, ситуація, коли одна людина працює, а інша отримує з цього прибуток – це трудова експлуатація.

Отож, якщо у людини забрали документи та не повертають, не виплачують кошти, погрожують та/або шантажують – це ознаки трудової експлуатації.

У разі трудової експлуатації варто шукати шляхи отримання допомоги, повідомляти про це рідних та тих, кому довіряєш, звертатись до поліції або телефонувати на «гарячу лінію» з протидії торгівлі людьми на короткий номер 527 з мобільного.

4. Що можна було б порадити дитині, до якої підходить незнайомець та починає розмову чи просить допомоги?

Г) усі вищеперераховані Відповіді Вірні

Якщо дорослій людині потрібна допомога, вона попросить про це іншу дорослу людину, а не дитину. Якщо допомога потрібна іншій дитині чи підлітку, також варто просити допомоги у дорослого.

Кожен незнайомець, що стоїть перед тобою – людина потенційно небезпечна, незалежно від віку та статі – це стороння людина, а, значить, ставитися до неї потрібно відповідно:

1. Відійти на безпечну відстань – це 2-3 метри від незнайомої людини, яка почала взаємодію з дитиною. Якщо незнайомець йде на зближення, потрібно швидко йти або тікати від нього в безпечному напрямку.

2. Припинити спілкування

Розмову із сумнівним співрозмовником діти можуть припинити словами: «Вибачте, мені потрібно запитати дозволу у батьків», «Вибачте, не можу Вам в цьому допомогти, запитайте у дорослих».

3. Піти в безпечне місце

Не даючи незнайомцеві домовити, дитина може підійти до знайомих або, якщо таких немає, до інших людей, які знаходяться поряд, та попросити про допомогу. Опинившись у безпеці, зв'язатися з батьками і повідомити їм про подію, дослівно переказуючи розмову з незнайомцем.

5. Якщо ти йдеш ввечері і помічаєш, що за тобою хтось стежить, якими мають бути твої дії?

В) зайду в найбільш людне місце і звідти зателефоную батькам

У подібній ситуації панікувати не потрібно. Треба зайти в найближче людне місце (наприклад, магазин, салон меблів, кав'ярня) і звідти подзвонити батькам. У разі, якщо батьки далеко, і не можуть зустріти, варто попросити про допомогу інших дорослих. Не варто соромитися підійти до перехожих, які здаються безпечними – найкраще, коли це будуть батьки з дітьми, жінки, дідусі або бабусі, поліцейські або інші люди в формі.

6. Уяви ситуацію, що ви з друзями гуляєте на вулиці та весело проводите час. До вас підходять незнайомці та розповідають, що у сусідньому будинку відбувається класна тусовка, куди запрошують і вас. Твої дії?

В) Відмовлюся, адже це може бути небезпечно

Така ситуація є ризикованою, адже невідомо, хто знаходиться у сусідньому будинку, і з якою метою вас туди запрошують. Тому безпечно буде відмовитись від подібної пропозиції. Навіть якщо всі друзі з твоєї компанії вирішили піти, варто знайти варіант для відмови, наприклад: «У мене зараз має бути зустріч з батьками/іншими друзями», «Зараз я маю йти на тренування/повертатися додому», «Я себе погано почуваю, мушу вас залишити» та ін.

7. Уяви ситуацію, що ти стоїш на зупинці, йде дощ та холодно. До зупинки під'їжджає автомобіль і водій пропонує тебе підвезти. Твої дії?

В) однозначно Відмовлюсь, адже не знаю цю людину і не хочу наражатися на небезпеку

Дана ситуація є потенційно небезпечною, тому варто одразу відмовитись від такої пропозиції. У разі, якщо водій авто продовжує наполягати, варто сказати, що ти зараз викличеш поліцію. При цьому варто звернутись до людей, які стоять на зупинці, з проханням допомогти. Якщо водій продовжує наполягати, виходить з машини та намагається силою затягти в машину, необхідно: тікати, опиратися, дряпатися, кусатися, кричати: «Хто ви? Я вас не знаю!»

8. Уяви ситуацію: у транспорті до тебе чіпляється людина напідпитку, говорить образливі слова та погрожує. Що потрібно зробити перш за все у такій ситуації?

Б) краще промовчати та не вступати в дискусію з нетверезою людиною, відійти чимдалі

Людина в нетверезому стані може нести небезпеку та неадекватно поводитись. Тому у разі такої ситуації, краще промовчати та проігнорувати її. Якщо ж чіпання нетверезої людини у транспорті продовжуються, варто звернутися до водія, кондуктора чи іншої дорослої людини з проханням допомогти.

Якщо почати образливо висловлюватись, сміятись чи погрожувати у відповідь, це може спровокувати напад агресії та непередбачувані наслідки.

9. Що робити перш за все, якщо незнайома людина намагається відкрити двері твоєї квартири, а ти знаходишся вдома без батьків?

А) подзвонити батькам та розповісти про ситуацію

Перший дзвінок повинен бути саме батькам (вони встигнуть попередити сусідів про ситуацію, що склалася), а потім слід викликати поліцію.

Розмова з поліцією – тривала у часі, бо вимагає багатьох формальностей, тому важливо, щоб батьки вже знали про те, що відбувається, і також вживали відповідних заходів (попішили додому, повідомили сусідів або охорону будинку, якщо така є, тощо).

10. Уяви ситуацію, що до тебе на вулиці підходить незнайомець, представляється другом батьків, і говорить, що вони попросили провести тебе додому і передати важливий пакунок. Твої дії?

Б) у вас з батьками є кодова фраза, про яку ви домовились заздалегідь, і одразу питаєте її у незнайомця

Одним із правил безпеки в кожній родині, де є діти, має бути визначення кодової фрази, у випадках, коли підходять незнайомці. Фраза може бути будь-яка, наприклад:

- «А бабуся борщ готує чи олів'є?», відповіддю на питання може бути: «Сьогодні у нас кефір»;
- «Як наш кіт Барсік?» (а у вас, наприклад, немає ко-та), відповіддю може бути: «Не Барсік, а Мурчик»;

- Або просто «Код-пароль?», відповідь «75 котів»...

Як це працює? Ви з батьками домовляєтесь, що якщо тобі їхній друг/подруга мають передати якісь документи, або забирають тебе звідкись, вони мають знати вашу кодову фразу і дати відповідь, одразу ж, як ти запитаєш.

Якщо знайомий батьків не може відповісти на запитання, варто відмовитись від пропозиції та зателефонувати батькам.

11. Що робити, якщо тебе затримала поліція?

Д) усі вищеперераховані Відповіді Вірні

Окрім всіх вищеперерахованих порад, у разі затримання поліцією пам'ятай:

- поліцейський зобов'язаний назвати своє прізвище, посаду, спеціальне звання та пред'явити на твою вимогу службове посвідчення та службовий жетон, на якому зазначено особистий номер поліцейського. До речі, якщо поліцейський у формі – табличка з прізвищем і жетон повинні знаходитися на форменому одязі. Поліцейський повинен надати тобі можливість роздивитися і номер жетона, і службове посвідчення, але не випускаючи його зі своїх рук;
- важливо запам'ятати час затримання;
- відповідно до ст. 63 Конституції України, ти маєш право зберігати мовчання та не надавати показів або пояснень щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів;

- не тримай руки у кишені, це може викликати підозру про те, що там знаходяться небезпечні предмети, якими ти можеш завдати шкоду собі або оточуючим;
- ніколи не бери на себе провину за дії, які ти не вчиняв (-ла). Нічого не підписуй за відсутності дорослих, яким довіряєш, або адвоката.

12. Ти приходиш додому, двері відкриті, речі та предмети – догори ногами, вочевидь тут хтось побував. Твої дії?

Б) Дзвонити батькам та в поліцію

У такій ситуації є небезпечним заходити в квартиру та аналізувати збитки. Найкращим рішенням буде одразу зателефонувати батькам та в поліцію, і дочекатися, поки хтось із дорослих повернеться додому.

НОТАТКИ

